MAROSFŐI ENIKŐ
”Petru Maior” University of Târgu-Mureș

AUGUSTIN BUZURA – RELATED TO HUNGARIAN WRITERS

Abstract: The contemporaneous novels for the most of the readers are ambiguous, hard to understand. While reading and at to the end of the book should be taken into account that modern literature is a literature that speaks to as between the lines, is an emotional literature having as source the life experience of the writer. The novelist processes the subjects of small and large human tragedies. He shows us people fallen, fallible, weak, and miserable, their harmful defects and problems creep in the heart of the reader and they are loved, admired. The contemporaneous novelist is strongly criticized, the critic saying that his characters are hysterical, bizarre. In my work I will show some common point of view of Transylvanian writers, novelists by analyzing the work of Augustin Buzura from the Romanian side and showing parallelism with Hungarian novelists.

Keywords: contemporaneous, literature, common point of view, Transylvanian, parallelism.

S-a scris mult despre Augustin Buzura, fiind unul dintre cei mai însemnaţi prozatori al modernităţii, un deschizător de drumuri în ceea ce priveşte temele, motivele, tehnicile operelor contemporaneităţii.

Proza lui, ca şi a celorlaltor prozatori contemporani se caracterizează prin orientarea spre eul prozaic, subiectivitate, scriitura la persoana I, multiplicarea şi relativizarea perspectivei, dizolvarea ideii de tip din clasicism şi din realism în favoarea ideii de individualitate. Ca tehnici de compozitie, se poate observa fluxul conştiinţei, memoria involuntară, anularea omniscienţei şi a ubicuităţii, introducerea personajului-reflector, a naratorului-personaj, autenticitate. Subiectul nu se mai construieşte gradat, pe firul cronologic, iar personajele sunt surprinse într-un moment al devenirii lor fără a li se construi un trecut anume sau o genealogie amănunţită. Structura şi compoziţia sunt, de asemenea, lipsite de reguli, iar subiectul şi mai ales momentele subiectului aproape că nu există.

Primul roman al lui Augustin Buzura, „Absenţii”, apărut în 1970, publicat şi în Ungaria, Rusia, Slovenia, Polonia, este un roman psihologic, ca protagonist având un medic psiholog, Mihai Bogdan, un medic autoanalist, lucid, un personaj care poate fi considerat alterego-ul autorului, Augustin Buzura fiind el însuşi psiholog de profesie. Tânărul medic se zbate cu sine şi cu anturajul său, nevrând şi neputând accepta nedreptăţile sistemului. Din această cauză ajunge într-un impas şi prin tehnica fluxului-conştiinţei, utilizând monologul interior, autorul ne conduce dealungul meditaţiei protagonistului despre copilăria lui traumatizată, moartea părinţilor, moartea misterioasă a Magdalenei, îmbinând amintirile cu gândurile prezentului dificil, gânduri despre prietenie, despre trădare, frică, întrebări fără răspuns, vedeniile lui şi angoasa aşteptării. „Aşadar, ..., în aşteptarea nimicului neprevăzut care să-mi facă mai puţin nesuferită seara, nu-mi rămânea decât să mă gândesc totuşi la ceva, ..., în afara pasiunii mele bolnăvicioase de a căuta dincolo de cuvinte, de faptele mele şi de adevărurile descoperite. ..., amintindu-mi de umbre, ştiindu-i pe cei trei acolo, în poziţii de penibilă aşteptare, mă decisei să menţin echilibrul şi distanţa dintre mine şi ei.”[1]

[1] Augustin Buzura, *Absenţii*, Editura Dacia, Cluj, 1970, pg. 78.

BDD-A21755 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:00 UTC)

Romanul ne apare ca o confesiune, parcă o polemică cu sine însuşi. Autoanaliza porneşte ca o dorinţă de frânare a memoriei, „deşi mă străduiesc cu încăpăţânare să-mi reprim memoria, să nu mai ştiu nimic, dar absolut nimic”[2] paralel cu dorinţa de a răzbuna prezentul ingrat, plin de eşecuri. Aceste poluri intensifică incapacitatea sau greutatea cititorului de a înţelege personajul, intensifică ambiguitatea lui în faţa cititorilor. Zădărnicia fiinţei umane în viziunea personajului sunt identice cu eşecul, ratarea şi moartea psihică. Doctorul Bogdan înregistrează atât în viaţa personală cât şi în cea profesională eşecuri şi înfrângeri, lucru pe care încearcă să-l explice ereditar, gândindu-se la tatăl său: „Tata! Uneori aproape că-i port pică. N-a ştiut să fie mai parşiv, să-mi dea şi mie un cromozom de folos”[3].

Aceeaşi temă, a inadaptării, a năzuinţei de a se realiza, a căutării sensului, rostului vieţii şi a existenţei fiinţei identificăm şi la prozatorul ardelean Bálint Tibor, care în culegerea de nuvele „Csendes utca” cu tact deosebit descrie lupta interioară a personajelor şi în acelaş timp viaţa suburbiei din Cluj. Ne arată oameni decăzuţi, failibili, slabi, mizerabili, care cu toate defectele şi problemele lor se strecoară în inima cititorului şi se fac iubiţi, admiraţi. Dar, ca şi Augustin Buzura, şi lui li s-au făcut observaţii critice, au fost exprimate rezerve în privinţa operelor, critica afirmând că personajele lui sunt isterice, bizare, era criticat pentru lipsa acţiunii concrete în operă, afirmând că tema operei lui este periferică. Unul dintre personajele feminine ale nuvelelor, Ilus, („Az elvarázsolt lány”) ia atât de în serios principiul că baza societăţii este munca, încât nu este dispusă să se mute într-o locuinţă primită gata mobilată, pentru că nu ea a făcut acel mobilier. Confruntarea neîntreruptă a personajelor cu sine era ceva necunoscut în proza acelor vremuri.

Personajele până în modernism erau foarte bine conturate, simple, uşor de înţelese, iar începând din anii 1920 apare în prim plan preocuparea autorului faţă de existenţa concretă a individului şi a problemelor ce rezultă din subiectivitatea şi constiinţa de sine a omului. Lucru greu de acceptat şi înţeles de critică şi de cititori.

În romanul „Feţele tăcerii”, personajul Dan Toma devine treptat judecătorul propriei fiinţe. Aşa cum judecă faptele altora, aşa se judecă şi pe sine. „Am o singură consolare, adică două: am fost tânăr, mai proaspăt la minte, şi *atunci* n-am regretat nimic, n-am pus o singură dată la îndoială justeţea cauzei pentru care luptam. ... Mă întreb, aşadar, şi eu: e drept să regret azi ce n-am regretat atunci? Cred că în clipa asta judec mai greu ... Mă întreb câteodată aşa, din senin, şi poate că tu vei reuşi să-mi explici, ce nevoie aş mai avea de viaţă? Care ar fi rostul ei? ... Ca să judec şi să rejudec ce mi s-a părut odată bine?”[4]

Din această cauză putem aprecia acest roman ca un roman al formării, un bildungsroman, asemănător operei lui Szabó Gyula, „Gondos atyafiság”. În ambele opere se poate observa evoluţia personajelor, ataşamentul lor faţă de familie, de neam şi zbaterea lor pentru atingerea unui ideal, luptând cu sine, pentru că sunt inadaptaţi, vulnerabili şi nesiguri. Atât autorul român cât şi cel maghiar utilizează hiperbola pentru a accentua dramele personajelor, în intenţia de a evidenţia vulnerabilitatea lor. Din această intenţie se naşte o exagerare involuntară, utilizarea frecventă a metaforelor, a celor din semantica sensibilităţii. Eroii acestor scrieri sunt exemplul perfect pentru a vedea cum este soarta omului comun distrus de politic.

Tehnicile narative, compoziţionale ale romanului „Feţele tăcerii”, asumarea istoriei şi memoria voluntară sau involuntară se regăsesc şi în celelalte opere ale lui Augustin Buzura, fiind tehnici centrale în epica modernă. Evenimentele din timpul colectivizării, evenimente deseori tragice sunt prezente ca motiv şi la alţi scriitori modernişti, atât români cât şi maghiari. Este prezent şi în trilogia „Gondos atyafiság”, primul roman, care s-a ridicat

[2] Augustin Buzura, *op. cit.*, pg. 7.
[3] Augustin Buzura, *op. cit.*, pg. 242.
[4] Augustin Buzura, *Feţele tăcerii*, Editura Curtea Veche Publishing, Bucureşti, 2011, vol. I, pg. 85.

BDD-A21755 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:00 UTC)

împotriva imaginii schematice a satului maghiar din România, unde cele două familii se luptă pentru păstrarea pământului, a averii strămoşeşti. Este un roman social despre colectivizare. În acelaş timp, există asemănarea cu romanele lui Buzura, din punct de vedere social-psihologic, dat fiind că, una dintre familii este pro iar cealaltă contra colectivizării, apare intriga în familie, incertitudinea socială şi psihică, prezentate nu numai prin acţiunea romanului ci şi prin monologul interior al personajelor şi prin personajele-reflector. Găsim şi asemănare între cele două romane este privindu-le din perspectiva evoluţiei personajelor. Romanul lui Buzura este o confesiune fără acţiune în care relatarea aceluiaşi fapt este descrisă din două perspective: perspectiva activistului de partid şi un fost adversar al lui. În romanul lui Szabó Gyula liderii celor două familii sunt tot aşa adversari ca şi eroii din „Feţele tăcerii".

Al treilea roman al lui Buzura, „Orgolii" se pare o continuare al primului roman, dar numai din punct de vedere al socialului, adică privind locul desfăşurării acţiunii, luând în considerare că o parte considerabilă din acţiunea celor două romane se desfăşoară într-o instituţie şi în casa protagonistului, în amândouă romanele majoritatea personajelor sunt inteletuali, doctori, cercetători şi în ambele opere tema centrală este lupta fiinţei cu sine şi cu împrejurările care îl trădează, îl deformează, îl pervertesc. Protagoniştii ambelor romane aspiră spre linişte şi împăcare interioară şi se zbat cu întrebări la care nu primesc răspuns. Doctorul Ion Cristian „se simte încorsetat, ameninţat şi asediat din toate părţile şi reacţionează ca un ins asediat: pentru a rezista, se organizează ca o redută. E prins într-o ţesătură complicată de relaţii şi de determinări. De aceea, e când ofensiv, când retractil. ... El oscilează între teama de a nu fi învins şi mândria de a nu fi întotdeauna învingător."[5] Aşa le găsim şi în opera scriitorului maghiar Szabó Gyula personajele, care parcurg şi ele un traseu de formare. „Pe lângă procedeele epice clasice, ocupă teren cu ce în ce mai mare acelea, care oferă posibilitatea de a reda astfel imaginea personajelor. Sunt cazuri, când scriitorul păstrează ca ramă o acţiune clasică, dar o umple cu conţinut dictat de confesiune."[6]

Szabó Gyula niciodată nu a căutat să fie pe placul regimului, recunoştinţa a aşteptat-o de la cititorii lui, iar munca lui l-a consacrat ca pe unul dintre cei mai fideli şi cei mai realişti cronicari ai vieţii şi psihologiei săteanului ardelean. Ca un reper al existenţialismului, se găseşte în romane revolta personajului, revoltă care împânzeşte aproape toate valorile omeneşti, prietenia, familia, individul, sentimentele ca teama, dreptatea, supunerea sau învingerea, fapt care este o caracteristică a romanului modern.

Revenind la romanul lui Augustin Buzura, acest roman are ca temă confruntarea între păstrarea valorilor şi agresivitatea primară a spiritului şi tema morţii psihice. „Orgolii" este romanul luptei dintre spiritualitate şi bestialitate, dintre perversitate şi raţiune, dintre personalitate şi lichele, dintre ipocriţi şi cinstiţi. În acest roman avem pentru prima dată un personaj fără biografie, fără memorie, fără identitate. Este un cineva care ne apare doar prin textele, scrisorile, notele informative scrise conştiincios după orice eveniment oricât de neînsemnat ar fi acela. Protagonistul Ion Cristian, medic, cercetător, devine treptat o victimă dat fiind că operează un rănit, fără a ţine cont de aspiraţiile politice ale acestuia. El fiind doctor, are obligaţia de a vindeca, iar acest fapt nu-l disculpă în faţa autorităţilor. Deşi este descris ca fiind un individ cu o vocaţie etică tranşantă, Cristian nu este şi un presonaj idealizat de scriitor. Stările de confuzie şi de dramă pe care le trăieşte acesta nu îi dau curaj să urmeze adevărul absolut aşa cum îşi doreşte. „Şi eu care voisem să urlu pur şi simplu, îmi amintesc precis asta, eu doream să ţip, să mă dezagreg, poate că niciodată nu fusesem mai umilit în

[5] Ion Simuţ, *Romanul conştiinţei etice*, prefaţă la romanul lui Augustin Buzura, *Orgolii*, Editura Art, Bucureşti, 2008, pg. 9.

[6] Dávid Gyula, *A román próza új erővonalai*, Korunk, 1968, Nr. 10.
„A klasszikus epikai eljárások mellett egyre nagyobb teret foglalnak el azok, melyet lehetőséget kínálnak a hősök arculatának ilyenfajta visszaadására. Van, amikor az író megőriz egy klasszikus cselekmény-keretet, de azt belsőleg az önvallomás szabta tartalommal tölti ki." (trad. ns)

BDD-A21755 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:00 UTC)

proprii mei ochi decât atunci...”[7] recunoaşte însuşi doctorul. Regăsim problematica singurătăţii, a căutării, a elibărării şi în opera lui Szabó Gyula „Húgom, Zsuzsika” despre care critica literară afirmă că „În contra multitudinii afective pe alocuri a romanului, este o mărturie scriitoricească împotriva renunţării la sine şi pentru păstrarea dorinţei ce ne propulsează către ideal şi este totodată conştientizarea acelei singurătăţi tragice la care este condamnat cel care, luptând neîncetat cu viaţa de zi cu zi şi cu conformismul, se angajează pentru atingerea perfecţiunii.”[8] Protagonista romanului este Finta Etelka, o femeie de numai 132 cm înaltă, care i-a povestit viaţa ei, o viaţă trăită mai ales sentimental, având în vedere handicapul ei fizic cauzat de fractura coloanei vertebrale la numai 6 ani. Romanul „Húgom, Zsuzsika” vorbeşte chiar despre acest lucru: visele fără speranţă ale unei fetiţe şi despre soarta unei femei, soartă neobişnuită şi deosebită. Soţia romancierului Szabó Gyula s-a întâlnit cu Etelka în spitalul din Târgu-Mureş şi i-a relatat soţului povestea femeii, iar el a recunoscut imediat statutul de protagonist al unui roman al lui Etelka. Pentru că viaţa de multe ori ne dă morală mai grea decât fantezia, în roman există numai atăta ficţiune cât este necesar pentru a sublinia povara şi greutatea realităţii.

Un paralelism se poate observa şi între operele scriitorului Nagy István, care datorită convingerilor lui politice este arestat în perioada interbelică şi închis la Jilava, Doftana şi Caracal, scriitor oarecum uitat de masa cititorilor atât români cât şi maghiari, şi cele ale lui Augustin Buzura. Tema conştiinţei, a evoluţiei interioare, a degradării personalităţii în faţa politicului este prezentă în romanele amândurora. Romanele scriitorului maghiar păstrează cu valoare documentară viaţa suburbiei, a omului muncitor în fabrică. După căderea regimului, s-au reluat, s-au reînsufleţit operele lui şi cititorii l-au „regăsit” pe Nagy István. Criticul literar Gaál Gábor, în anul 1932, îl perezenta în revista Korunk, ca deschizător de drumuri al romanului realist în Ardeal.

Prezentarea sărăciei este pe planul al doilea în romanele şi nuvelele sociale ale lui Nagy István, („Boldog utcán túl”, „Kilincselők”, „Sáncalja”) personajele sunt punctele importante, pe primul plan este încercarea de a înfăţişa sensibilitatea lor, modul lor de gândire, umanitatea lor, caracterul lor. Cadrul acţiunii, naţionalizarea forţată, fabrica este neînsemnat şi la el, importantă este reprezentarea omului, a tipologiei revoluţionare a secolului. Eroii lui sunt un director de fabrică, un secretar de partid, muncitori şi intelectuali. Critica, mai târziu, i-a reproşat că personajele lui nici nu au viaţă privată, că totul se învârte în jurul muncii, a colectivităţii. Şi asta şi era intenţia scriitorului, să ne facă să credem că singurul scop al vieţii acestor oameni este realizarea prin muncă şi că prin această realizare se atinge şi fericirea privată. „Lumea prozei lui Nagy István, din punct de vedere tematic, este delimitat: povesteşte cu consecvenţă încăpăţânată, în stil puritan, sec, dur multitudinea de variante a sărăciei şi a vulnerabilităţii. Este realist în toată firea, care numai despre acel lucru poate srie adevărat, pe care-l cunoaşte, deci despre acea lume în care s-a născut: despre sărăcia suburbiei, despre viaţa muncitorimii. Suburbia lui Nagy István, lumea de pe Sáncalja azi se aseamănă cu descrierea etnografică a unor ţinuturi depărtate, acea lume materială a sărăciei, ritmul ei de viaţă, principiul ei de funcţionare, pe care el ne arată cu precizie microrealistă, azi este numai ceva exotic. Nu pentru că sărăcia între timp ar fi dispărut, numai că are altă realitate materială, ocupă alt loc în societate. Se poate ca numai modul de a trăi

[7] Augustin Buzura, *Orgolii*, Editura Art, Bucureşti, 2008.
[8] ****A magyar irodalom története*, Vol. IV., Editura Akadémiai kiadó, Budapesta, 1982.
„A regény helyenként túltengő érzelmessége ellenére az önfeladás ellen, az eszményi felé hajtó vágy megőrzése melletti írói tanúságtétel, s egyben annak a tragikus magánynak a tudatosítása, melyre a hétköznapokkal, a konformizmussal szakadatlanul megütköző teljességigény ítéli vállalóját.” (trad. ns)

BDD-A21755 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:00 UTC)

psihic faptul de a fi vulnerabil în sărăcie şi atitudinea lumii exterioare nu s-au schimbat radical."[9]

O altă tehnică narativ-compoziţională, în romanele lui Buzura este monologul interior. În fiecare dintre romanele lui este prezent acest tip de monolog, ca o confesiune a personajului, ca o căutare a răspunsurilor la întrebări fără răspuns, la probleme reale sau imaginare, ca o zbatere între real şi imaginar. Monologul interior ne dezvăluie personaje care sunt victime ale nereuşitei şi complexelor proprii, care se zbat cu compromisuri, dorinţa de confort social, mărturii ale inactivităţii intelectuale, încercări ale regăsirii sinelui.

Toate cele opt romane ale lui Augustin Buzura, conţin acest motiv, în fiecare roman prezentându-se ca o modalitate de a da posibilitate cititorului să caracterizeze personajul în felul lui propriu, fără intervenţia autorului. Acest lucru, de altfel, este şi o caracteristică a romanului modern, faptul că autorul nu este omniprezent şi omniştient, el fiind mai degrabă un personaj-reflector, care nu dă verdicte, nu caracterizează, nu decide ci întreabă şi lasă întrebările deschise.

Romanul care poate a creat cele mai mari controverse, „Drumul cenuşii" este o puternică critică socială, având în vedere tema şi împrejurările reale pe care s-a bazat acţiunea, un moment întunecat al istoriei Văii Jiului şi a minerilor, care s-au revoltat împotriva regimului. Acţiune amplă sau porpriu-zisă nici în acest roman nu există, este vorba despre „moartea psihică" a fiinţei. Acest concept este prima dată definită chiar de autor într-o tabletă („A fi tu însuţi") din 1977 astfel: „moartea psihică, adică imposibilitatea omului de a fi el insuşi, de a se manifesta conform convingerilor sale". Regăsim şi în acest roman realităţile despre întoarcerea pe dos a adevărului, cum iese la iveală din relatarea lui Theodor Antim privind nenorocirea Elenei Filipescu. Această operă are importanţă nu numai din punct de vedere stilistic ci şi din punct de vedere istoric. Este interesant modul de exprimare a lui Buzura, care se învârte continuu în jurul temei grevei dar se exprimă într-un mod din care nici cei din Securitate nu au putut aprecia cu siguranţă că despre acel „simpozion" (după cum o numeau minerii, evenimentul) este vorba. Iar din punct de vedere istoric, romanul este o zugrăvire greu descifrabilă dar fidelă a situaţiei ţării în acele vremuri, a bătăilor, a vieţii extrem de grele a ţăranilor, a sărăciei, a abuzurilor, a cenzurării libertăţii, a deturnării şi diminuării personalităţii.

Un exemplu pentru mentalitatea de pe vremurile comunismului expusă în roman, care ne apare chiar la începutul istorisirii, „Prima lege a supravieţuirii: să nu gândeşti; iar dacă totuşi nu te poţi abţine, atunci obişnuieşte-te să taci; şi dacă ţi-e imposibil să taci, nu-ţi mai rămâne decât ultima şansă, să spui invers decât ai gândit!"[10], exemplifică foarte bine modul de a gândi a scriitorului, ne spune cum trebuie citit romanul, ne spune că nu ceea ce este scris prin litere este esenţa, ci ceea ce se găseşte printre rânduri, lucrurile subânţelese, sugerate subtil, cu tact scriitoricesc aproape de neîntrecut.

O scriitoare ardeleană, Kozma Mária, personalitate marcantă a scenei literare ardeleneşti, declara într-un interviu dat ziarului Új Kelet că „dacă Ceauşescu nu ar fi avut

[9] Vallasek Júlia, *Nagy István: példázat, konstrukció, retorika*, Revista Korunk, 2004, februarie.
„A Nagy István-i prózavilág tematikailag behatárolt: a szegénység és kiszolgáltatottság megannyi változatát meséli konok következetességgel, puritán, száraz-kemény stílusban. Vérbeli realista, aki igazán csak arról tud írni, amit ismer, tehát arról a világról, amelybe beleszületett: a külváros szegénységéről, a gyári munkásság életéről. Nagy István külvárosa, sáncalji világa ma távoli vidékek etnográfiai leírásához hasonlít, a nyomornak az a tárgyi világa, életritmusa, működési elve, amit ő mikrorealista precizitással ábrázol, mára egzotikum. Nem mintha a szegénység időközben megszűnt volna, csak más tárgyi világgal rendelkezik, más a társadalomban elfoglalt helye. Talán csak a szegénységben való kiszolgáltatottság pszichikai megélésének módja és a külvilág viszonyulása nem változott gyökeresen..."(trad. ns)

[10] Augustin Buzura, *Drumul cenuşii*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1988, pg. 8.

BDD-A21755 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:00 UTC)

ideea ca un om nu poate avea două diplome, atunci eu acum aş fi şi psiholog."[11] Această pornire, orientare spre psihologie se arată în operele ei, autoarea scriind romane, nuvele, povestiri cu personaje zugrăvite prin prisma psihologicului şi a istoriei. Volumul de patru nuvele „Idővallató" („Vészhalom", „Ecce Mária", „Az éjnek némely óráiban", „A kollégium udvarán") din punct de vedere ale personajelor se aseamănă cu eroii scriitorului român, dat fiind că, prelucrează istoria din punct de vedere al evoluţiei psihologice a eroilor, ne vorbesc despre comportamente, obiceiuri, ereditare. Prin împânzirea trecutului cu prezentul, cu evocarea evenimentelor din punct de vedere sociologic, autoarea Kozma Mária solicită citiorul la retrăirea dinamicii şi motivelor istoriei. Kozma Mária în scrierile ei arată cititorilor suferinţa atimpurie a fiinţei, soarta omului împrejmuit cu temeri, probleme, întrebări chinuitoare. Scriitoarea construieşte o simetrie interesantă, atractivă şi eficace între sociografia realistă şi reprezentarea sufletului, privind adânc în interiorul eului. În această privinţă, simetria între ea şi Augustin Buzura este evidentă tuturor citiorilor care s-au familiarizat cu operele amândurora. În romanul ei de două volume „A jóság síró vágya", apărut în 1994, autoarea ne vorbeşte despre viaţa chiar înainte şi după schimbarea regimului comunist. Pornind de la tematica romanului, într-un interviu dat lui Komoróczy György pentru revista Székely Útkereső, autoarea spunea „E sigur că în această perioadă am făcut multe observaţii şi autoobservaţii psihologice. Era un experiment util. Şi, locul meu de pândă neobservabil se situa destul de înalt pentru a vedea multitudinea modurilor de a conducere şi conducători, să observ metodele şi malformările de personalitate de multe ori apărute în numai câteva ceasuri."[12] (Kozma Mária era directoarea Bibliotecii Judeţene Harghita) Prelucrând această experienţă, scriitoarea ne oferă eroi care au vrut să răstoarne dictatura, dar numai de tăgadă erau capabili. Puterea lor, rezistenţa lor emoţională, psihică s-a absorbit de efortul de a supravieţui şi s-au eliminat din ei virtuţi cum ar fi curiozitatea, dorinţa de învăţare, polemizarea calmă şi ascultarea sau acceptarea părerilor altora. Primul volum „Borsosméz" ne arată imaginea sumbră a ultimii ani al regimului Ceauşescu, ne arată abuzurile puterii, inumanitatea apăsătoare a instituţiei, iar volumul al doilea, „Sorskerék", urmăreşte soarta aceloraşi oameni după schimbările din 1989. Şi iese la iveală adevărul, că firea adevărată al omului nu prea se schimbă.

Asemănări între temele şi motivele scriitorului român din Ardeal, Augustin Buzura, şi scriitorii maghiari din Ardeal, Szabó Gyula, Bálint Tibor, Nagy István, Kozma Mária, se regăsesc şi în celelalte opere ale lor şi din alte perspective. Descrierea satelor, al oraşelor, a topografiei, fie el un topos fictiv, apare la fiecare autor şi la fiecare foarte fidel de realitate, într-un fel cu valoare monografică. Viaţa oamenilor de zi cu zi este şi ea prezentă şi descrisă cu mare originalitate şi totuşi fidelă realităţii, pentru că, după cum spunea autoarea maghiară: „Imaginaţia omului creator funcţionează ca un pod între cele două maluri ale unui râu. Pe un mal este realitatea, pe celălalt ficţiunea şi pe podul care leagă malurile umblă creatorul."[13]

Istoria, comunismul, suprimarea, teroarea psihică, decăderea psihică sau morală, lupta pentru supravieţuire, menţinerea sau regăsirea echilibrului interior, fricile, întrebările sunt idei obsedante în proza lui Augustin Buzura şi apar pretutindeni în romane şi ne dezvăluie un

[11] *„Ha Ceauşescu nem találta volna ki, hogy egy embernek nem lehet két diplomája, akkor én most pszichológus is lennék."* (trad. ns).

[12] Kozma Mária întrebată de Komoróczy György, *Beszélgetések kortárs magyar írókkal*, Revista Székely Útkereső, 1994, Nr. 4-5-6, pg. 3.
„Az biztos, hogy ez az idő alatt sok érdekes lélektani megfigyelést és önmegfigyelést tettem. Hasznos kísérlet volt. Aztán meg észrevétlen leshelyem elég magas volt ahhoz, hogy rálássak sok féle vezetésre és vezetőre, megfigyeljem a módszereket és a sokszor szinte órák alatt bekövetkező személyiségtorzulásokat." (trad. ns).

[13] Kozma Mária întrebată de Jánossy Alíz, *A folyó két partján*, Revista Új kelet, 2009, aprilie 27.
„Az alkotó ember képzelete úgy működik, mint egy folyó két partja közt átívelő híd. A folyó egyik partján van a valóság, a másikon a képzelet, az összekötő hídon pedig oda-vissza közlekedik az alkotó." (trad. ns).

BDD-A21755 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:00 UTC)

„ceva" care distruge fiinţa, o aruncă în nesiguranţă, în îndoială: „…aveam sentimentul că suntem urmăriţi, că un ochi ironic ne supraveghează mişcările", „…frica de mine însumi, de ea, de acel necunoscut ochi simţit pretutindeni care mă obligă să-mi cenzurez mişcările."[14]

Romanele contemporane pentru cei mai mulţi cititori sunt ambigue, greu de inteligibile. În timpul lecturii şi până la terminarea cărţii trebuie ţinut seama, că literatura modernă, contemporană este o literatură care ne vorbeşte între rânduri, subtil, cu multe încărcături emoţionale, având ca sursă experienţa de viaţă al autorului, istorie „spusă pe şleau", realitatea cotidiană.

Bibliografie

Akadémiai kiadó 1982: ****A magyar irodalom története*, Vol. IV., Budapesta, Editura Akadémiai kiadó .

Ştefănescu 2004: Ştefănescu Alex., *La o nouă lectură- Augustin Buzura* (II), Revista România Literară, 2004, Nr. 32, 33.

Buzura 1970: Buzura Augustin, *Absenţii*, Cluj, Editura Dacia.

Buzura 1988: Buzura Augustin, *Drumul cenuşii*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

Buzura 2011: Buzura Augustin, *Feţele tăcerii*, Bucureşti, Editura Curtea Veche Publishing, vol. I, II.

Buzura 2008: Buzura Augustin, *Orgolii*, Bucureşti, Editura Art.

Dávid 1968: Dávid Gyula, *A román próza új erővonalai*, Korunk, 1968, Nr. 10.

Dimiseanu 1978: Gabriel Dimiseanu, *Opinii literare*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

Holban 2013: Ioan Holban, *Utopia omului perfectibil şi antiutopia omului finit*, „Convorbiri Literare" 2013, aprilie

Jánossy 2009: Jánossy Alíz, *A folyó két partján*, „Új kelet" 2009, aprilie 27

Komoróczy 1994: Komoróczy György, *Beszélgetések kortárs magyar írókkal*, „Székely Útkereső" 1994, Nr. 4-5-6,

Pruteanu 1986: George Pruteanu, *Doar materia cenuşie*, „Convorbiri Literare" 1986, iunie, Nr. 6.

Simuţ 2008: Ion Simuţ, *Romanul conştiinţei etice,* prefaţă la romanul lui Augustin Buzura, *Orgolii*, Bucureşti, Editura Art.

Simuţ 2001: Ion Simuţ, *Augustin Buzura (monografie*), Brasov, Editura Aula, Colectia „Canon".

Vallasek 2004: Vallasek Júlia, *Nagy István: példázat, konstrukció, retorika*, „Korunk" 2004, februarie

[14] Augustin Buzura, *Drumul cenuşii*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1988, pg. 324, 338.

BDD-A21755 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:00 UTC)